

ΙΝ.ΕΜ.Υ. - ΕΣΕΕ

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΜΠΟΡΙΟΥ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΤΗΣ ΕΣΕΕ

Εξελίξεις στην Οικονομία & στο Εμπόριο

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟ ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ
ΙΝΕΜΥ – ΕΣΕΕ

ΔΕΛΤΙΟ 2 | ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2017

«Οι απόψεις στο παρόν Δελτίο είναι των συγγραφέων και όχι απαραίτητα της ΕΣΕΕ. Η ΕΣΕΕ δε φέρει καμία ευθύνη για την ακρίβεια και την πληρότητα των πληροφοριών που περιλαμβάνει το Δελτίο».

Η ελληνική οικονομία βρίσκει το βηματισμό της αλλά οι προκλήσεις παραμένουν

Σύμφωνα με το τριμηνιαίο δελτίο του ΙΝ.ΕΜ.Υ. της ΕΣΕΕ, οι κυριότερες οικονομικές εξελίξεις κατά το τελευταίο διαθέσιμο τρίμηνο του έτους, τόσο στον κλάδο του Εμπορίου όσο και στην ελληνική οικονομία εν γένει, συνοψίζονται ως εξής:

- Ενθαρρυντικά χαρακτηρίζονται τα νέα από την ενίσχυση του ΑΕΠ σε τριμηνιαία βάση. Εντούτοις, προβληματισμό προκαλεί το γεγονός ότι οι επενδύσεις παγίου κεφαλαίου υποχώρησαν συγκριτικά με το προηγούμενο τρίμηνο.
- Στη διάρκεια του Γ' Τριμήνου του 2017 το επίπεδο των τιμών κινήθηκε σε ετήσια βάση ανοδικά ενώ αντίθετα, οι τιμές υποχώρησαν σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο εξαιτίας των θερινών εκπτώσεων.
- Στα ίδια περίπου επίπεδα με εκείνα του Α' Τριμήνου κινήθηκε ο Δείκτης Κύκλου Εργασιών στο Λιανικό εμπόριο εκτός καυσίμων και λιπαντικών, ενώ ο αντίστοιχος Δείκτης Όγκου παρουσίασε ελαφρώς ισχυρότερη άνοδο. Ωστόσο, κάμψη σημείωσε τόσο ο εποχικά διορθωμένος ΔΚΕ στο Χονδρικό εμπόριο, όσο και ο αντίστοιχος δείκτης στα Αυτοκίνητα.
- Στην αγορά εργασίας, η διατήρηση της πτωτικής τάσης του ποσοστού ανεργίας αποτελεί αναμφίβολα θετική εξέλιξη.
- Το θετικό ισοζύγιο προσλήψεων/αποχωρήσεων κατά το πρώτο εννιάμηνο του 2017 αποτελεί την υψηλότερη επίδοση από το 2001 μέχρι και σήμερα.
- Στο Εμπόριο οι πολύ μικρές ("micro") επιχειρήσεις εμφανίζουν υψηλότερα ποσοστά πλήρους απασχόλησης σε σχέση με τις μεγαλύτερες, σε αντίθεση με το σύνολο της οικονομίας.
- Σημαντική αποκλιμάκωση του ελλείμματος του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών σημειώθηκε το Β' τρίμηνο του τρέχοντος έτους.

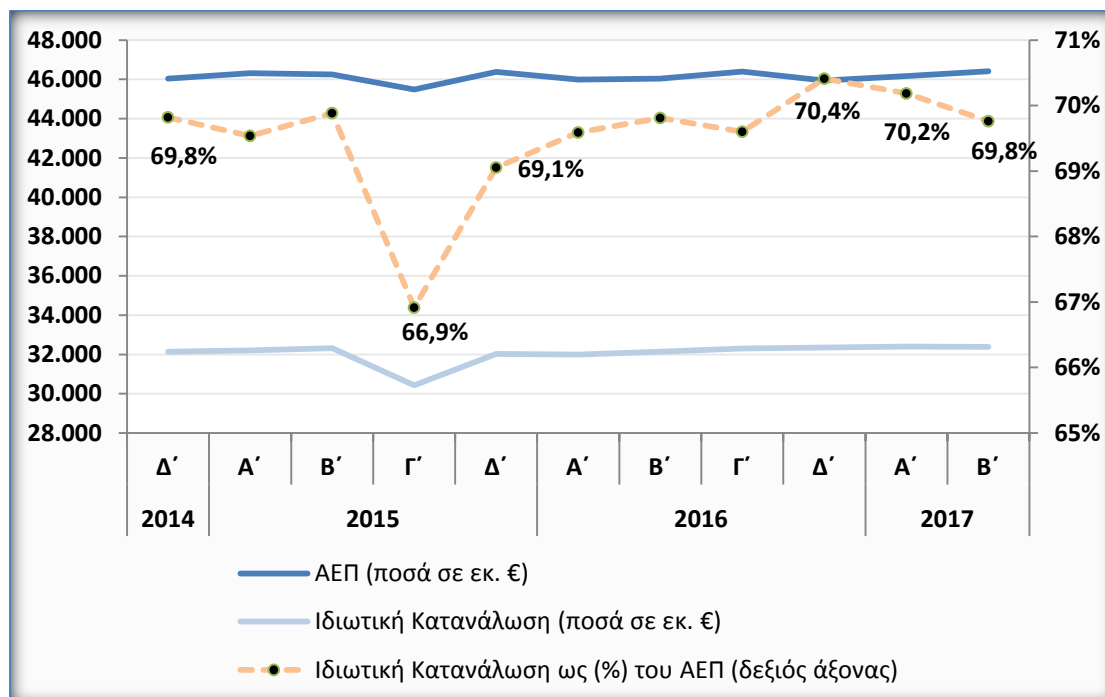
Θετικά αποτιμώνται οι ενδείξεις ανάκαμψης της ελληνικής οικονομίας και η ωρίμανση των προϋποθέσεων απογείωσής της. Ωστόσο, η έγκαιρη ολοκλήρωση της τρίτης αξιολόγησης θεωρείται απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάκαμψή της. Η αξιολόγηση αυτή θα πρέπει επίσης να συνοδεύεται από μεταρρυθμίσεις στραμμένες προς την πραγματική οικονομία, με παράλληλη ελάφρυνση των φορολογικών βαρών και του όγκου των γραφειοκρατικών διαδικασιών και κυρίως τη δημιουργία φιλικού επιχειρηματικού περιβάλλοντος που θα προσελκύει επενδύσεις και θα ενισχύει το ρόλο του ιδιωτικού τομέα αλλά και της εμπιστοσύνης.

Στον Πίνακα 1 που ακολουθεί γίνεται μία προσπάθεια **ευσύνοπτης** αποτύπωσης των κυριότερων εξελίξεων που **σημειώθηκαν** τελευταία στην ελληνική οικονομία και στον κλάδο του Εμπορίου, μέσω της **συγκέντρωσης** βασικών **μακροοικονομικών** και λοιπών οικονομικών μεγεθών. Τα μεγέθη αυτά αλληλεπιδρούν και λειτουργούν πολλαπλασιαστικά τόσο στο σύνολο των κλάδων της εγχώριας οικονομίας, όσο και στο Εμπόριο ειδικότερα.

Πίνακας 1: Συνοπτική απεικόνιση των βασικότερων μεγεθών της ελληνικής Οικονομίας και του Εμπορίου (περιλαμβάνονται τα πλέον πρόσφατα στατιστικά δεδομένα)

	Περίοδος αναφοράς δημοσιευμένων στοιχείων	Μεταβολή προηγούμενης περιόδου	Ετήσια μεταβολή (γ-ο-γ)
ΑΕΠ (ΕΛ.ΣΤΑΤ.) (Εποχικά διορθωμένα στοιχεία, αλυσωτοί δείκτες όγκου)	Β' τρίμηνο 2017	0,5%	0,8%
2. Εναρμονισμένος ΔτΚ (ΕΛ.ΣΤΑΤ.)	Ιαν. – Σεπτ. 2017	0,6%	1,2%
3α. Αριθμός Απασχολουμένων (Τριμηνιαία Έρευνα Εργατικού Δυναμικού - ΕΛ.ΣΤΑΤ.)		+ 132.158 άτομα	+ 88.795 άτομα
3β. Αριθμός Ανέργων (Τριμηνιαία Έρευνα Εργατικού Δυναμικού - ΕΛ.ΣΤΑΤ.)	Β' τρίμηνο 2017	- 98.144 άτομα	- 95.504 άτομα
3.γ Ποσοστό Ανεργίας (Τριμηνιαία Έρευνα Εργατικού Δυναμικού - ΕΛ.ΣΤΑΤ.)			21,1%
4α. Δείκτης Κύκλου Εργασιών στο Λιανικό Εμπόριο (Εποχικά διορθωμένος, εκτός καυσίμων - ΕΛ.ΣΤΑΤ.)	Ιαν. – Ιουλ. 2017	0,9%	2,1%
4β. Δείκτης Όγκου στο Λιανικό Εμπόριο (Εποχικά διορθωμένος, εκτός καυσίμων - ΕΛ.ΣΤΑΤ.)		1,2%	2,6%
5. Δείκτης Κύκλου Εργασιών στο Χονδρικό Εμπόριο (Εποχικά διορθωμένος - ΕΛ.ΣΤΑΤ.)	Β' τρίμηνο 2017	-2,4%	2,7%
6. Δείκτης Κύκλου Εργασιών στα Αυτοκίνητα (Κλάδος 45 – Εποχικά διορθωμένος - ΕΛ.ΣΤΑΤ.)	Β' τρίμηνο 2017	-2,3%	-6,5%
7. Έλλειμμα Ισοζυγίου Αγαθών (ΤτΕ)		10,2%	11,9%
α. Εξαγωγές αγαθών	Ιαν. – Ιουλ. 2017	8,1%	17,0%
β. Εισαγωγές αγαθών		8,9%	14,9%
8. Ισοζύγιο Προσλήψεων – Απολύσεων στο Λιανικό Εμπόριο (εξέλιξη ισοζυγίου - Εργάνη)	Ιαν. – Σεπτ. 2017	+ 15.126 άτομα	- 3.367 άτομα
9α. Αξία ακάλυπτων επιταγών (Τειρεσίας - ποσά σε €)	Ιαν. – Αύγ. 2017	-78,3%	-77,8%
9β. Αξία απλήρωτων συναλλαγματικών (Τειρεσίας - ποσά σε €)		-26,0%	-7,8%
10. Καταθέσεις/ρέπος Ιδιωτικού τομέα (ΤτΕ)		1.359 εκ. €	-1.291 εκ. €
α. Μη χρηματοπιστωτικών επιχειρήσεων	Αύγουστος 2017	671 εκ. €	2.485 εκ. €

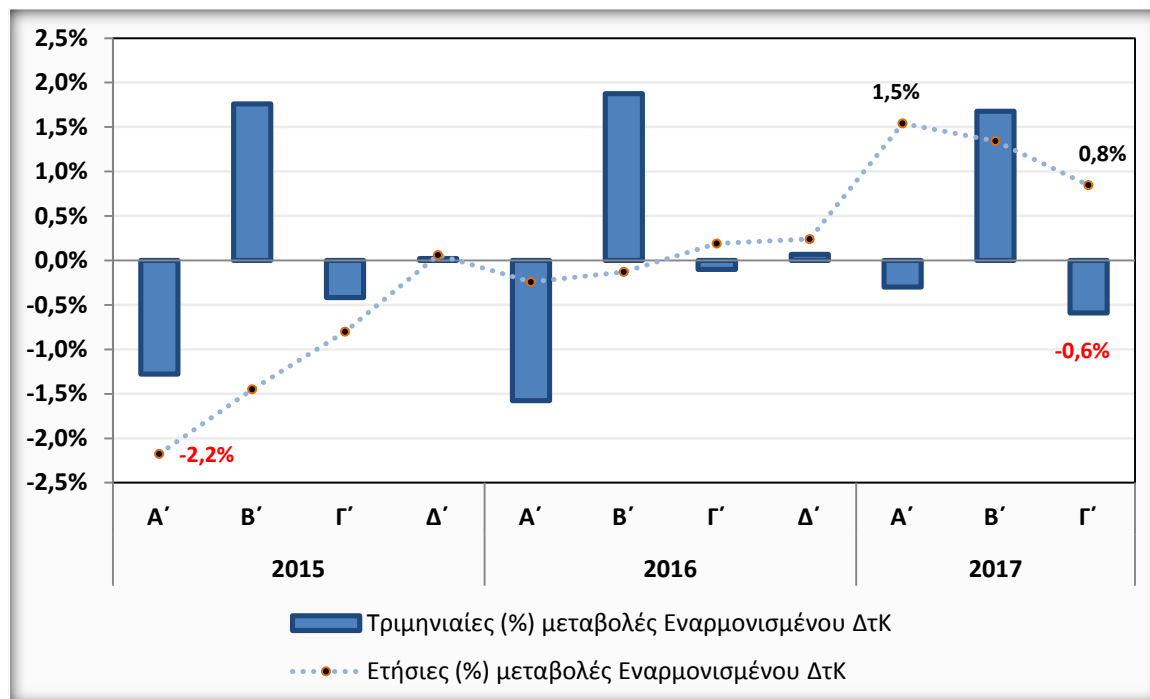
Διάγραμμα 1: Τριμηνιαία εξέλιξη ΑΕΠ - Ιδιωτικής Κατανάλωσης (εποχικά διορθωμένοι δείκτες, αλυσωτοί δείκτες όγκου 2010) – (πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.)

- Ενθαρρυντικές είναι οι εξελίξεις από την ενίσχυση του ΑΕΠ, το οποίο συνεχίζει την ανοδική του πορεία για δεύτερο συνεχές τρίμηνο τόσο σε ετήσια (0,8%) όσο και σε τριμηνιαία βάση (0,5%), ενώ παράλληλα αναμένεται επιτάχυνση της μεγέθυνσης το τρίτο τρίμηνο του 2017.
- Υποχώρηση της τάξεως των σαράντα μονάδων βάσης (0,4%) σημείωσε στο Β' τρίμηνο του 2017 ο λόγος της ιδιωτικής κατανάλωσης προς το ΑΕΠ, απόρροια της στασιμότητας της κατανάλωσης έναντι μικρής ενίσχυσης του προϊόντος. Εντούτοις, η παγιωμένη σε υψηλά επίπεδα συμμετοχή της ιδιωτικής κατανάλωσης στο ΑΕΠ επισημαίνει την αποτυχία των μνημονιακών πολιτικών, οι οποίες είχαν θέσει ως στόχο τον περιορισμό της ώστε να απελευθερωθούν πόροι για επενδύσεις. Ως εκ τούτου, και λαμβάνοντας υπόψη τις αγκυλώσεις (φορολογία, γραφειοκρατία κ.ά.) στο επενδυτικό περιβάλλον, οι επενδύσεις παγίου κεφαλαίου υποχώρησαν κατά τόσο σε ετήσια (-4,6%) όσο και σε τριμηνιαία (-4,5%) βάση.
- Επιπλέον επισημαίνεται το γεγονός ότι η εκτίμηση του ΔΝΤ για το μερίδιο των συνολικών επενδύσεων στη χώρα ως ποσοστό του ΑΕΠ είναι ότι αυτό θα επανέλθει στα επίπεδα του 2011 μόλις το 2022.
- Ωστόσο, οι εκτιμήσεις για διατήρηση της ανοδικής πορείας της ιδιωτικής κατανάλωσης παραμένουν ισχυρές, παρά το γεγονός ότι η τελευταία χρηματοδοτείται, κατά κύριο λόγο, από τις αποταμιεύσεις. Οι φορολογικές

επιβαρύνσεις, ιδιαίτερα από τα μέσα του έτους, και η ολοκλήρωση των επισκέψεων του μεγαλύτερου όγκου των ξένων επισκεπτών/τουριστών μέχρι το Σεπτέμβριο, αναμένεται να ασκήσουν εκ νέου πιέσεις στις αποταμιεύσεις τους επόμενους μήνες.

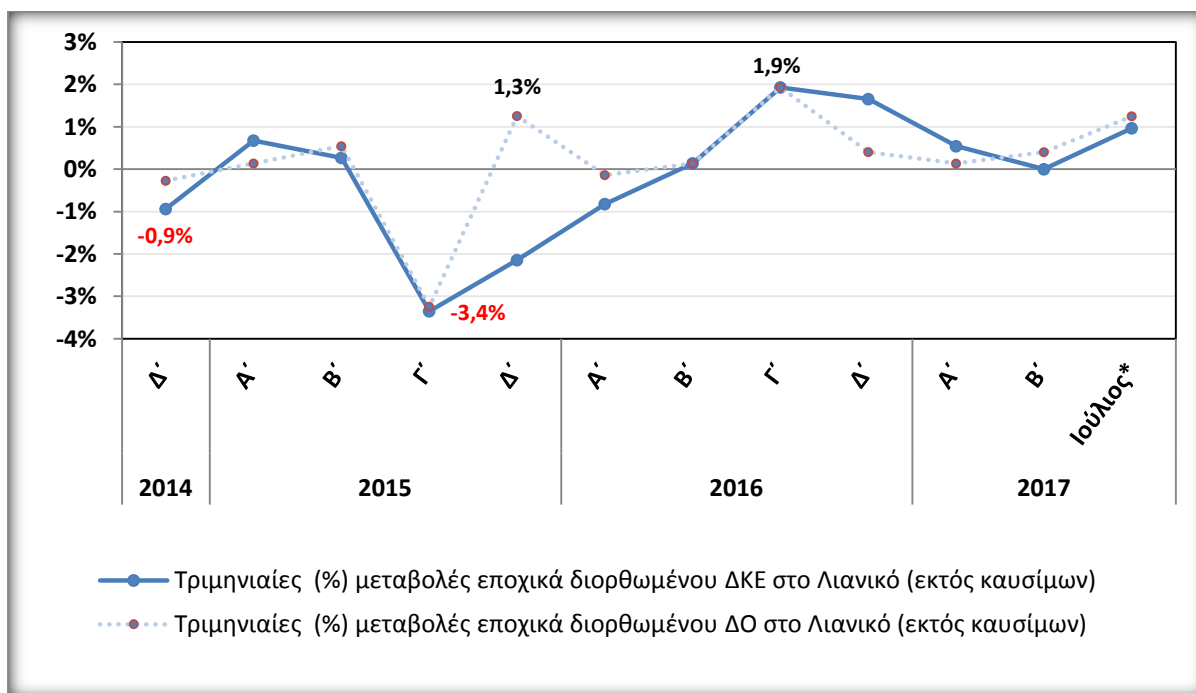
Διάγραμμα 2: Ετήσια & τριμηνιαία εξέλιξη του Εναρμονισμένου ΔτΚ (πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. – Μ.Ο. Δεικτών Τριμήνων)

- Στη διάρκεια του Γ' Τριμήνου του 2017 το επίπεδο των τιμών παρουσίασε σε ετήσια συγκριτική βάση μικρή άνοδο κατά 0,8%, ενώ αντίθετα, σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο, οι τιμές κινήθηκαν πτωτικά (-0,6%). Η προαναφερθείσα ετήσια αυξητική μεταβολή αποδίδεται στην επίδραση της έμμεσης φορολογίας αλλά και στον εισαγόμενο πληθωρισμό που συνεπάγεται η αύξηση των διεθνών τιμών των καυσίμων. Εντούτοις, η καταγεγραμμένη ετήσια άνοδος κινείται σε χαμηλότερα από τον εκπεφρασμένο στόχο της ΕΚΤ (χαμηλότερα αλλά κοντά στο 2%), γεγονός που σημαίνει πως για την ελληνική οικονομία η συζήτηση για τον περιορισμό της νομισματικής επέκτασης, μέσω της σταδιακής αύξησης των επιτοκίων, μπορεί να θεωρηθεί ακόμη πρώιμη.
- Οι αποπληθωριστικές πιέσεις που καταγράφηκαν σε τριμηνιαία βάση (Γ'/Β' Τρίμηνα 2017) αποδίδονται κυρίως στις θερινές εκπτώσεις της περιόδου Ιουλίου – Αυγούστου. Εκτός από τις περιόδους των εκπτώσεων, καταλυτικής σημασίας ρόλο στις διακυμάνσεις του επιπέδου των τιμών σε τριμηνιαία βάση διαδραματίζουν η ευμεταβλητότητα του οικονομικού κλίματος και των προσδοκιών της αγοράς, καθώς και οι διεθνείς εξελίξεις (τιμές ενεργειακών προϊόντων, συναλλαγματικές ισοτιμίες). Σε κάθε περίπτωση, η επεκτατική νομισματική πολιτική που ασκείται σε ευρωπαϊκό

επίπεδο δεν έχει προκαλέσει ανησυχητικές πληθωριστικές πιέσεις στην εγχώρια αγορά ενώ και οι εκτιμήσεις για το εγχώριο επίπεδο των τιμών τα επόμενα έτη παραμένουν αρκετά χαμηλότερες του στόχου της ΕΚΤ.

- **Διάγραμμα 3:** Εξέλιξη του Δείκτη Κύκλου Εργασιών (ΔΚΕ) & Δείκτη Όγκου (ΔΟ) στο Λιανικό Εμπόριο (εποχικά διορθωμένοι, χωρίς καύσιμα - πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. - Μ.Ο. Δεικτών τριμήνων)

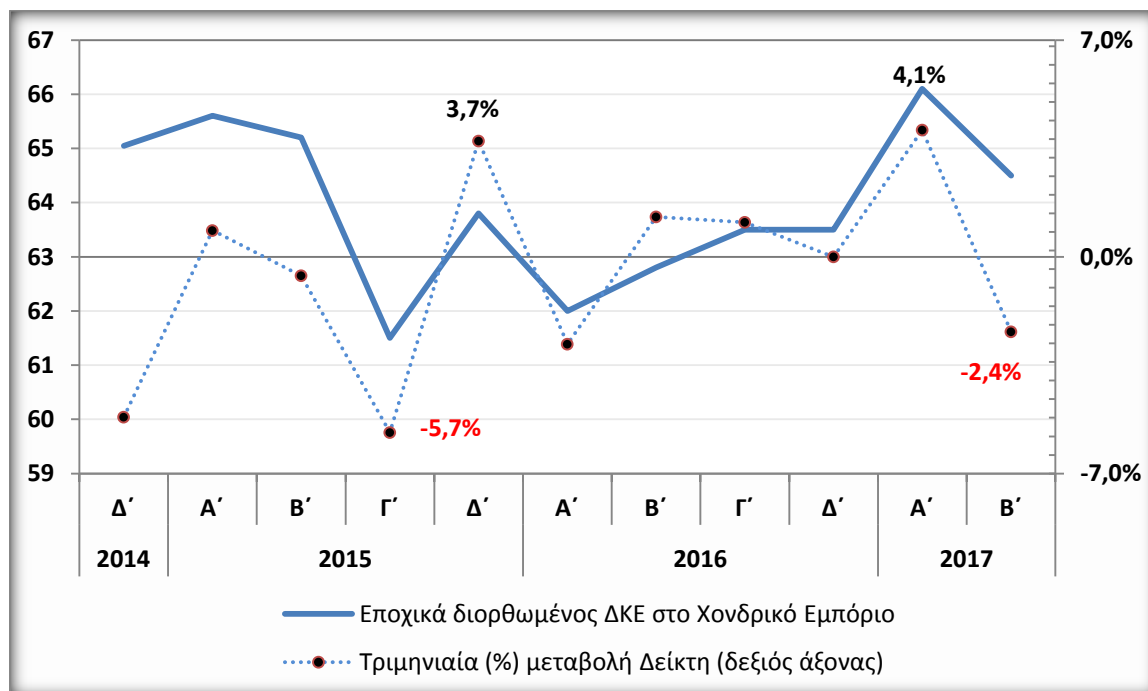

- Στα ίδια περίπου επίπεδα με εκείνα του Α΄ Τριμήνου κινήθηκε ο Δείκτης Κύκλου Εργασιών στο Λιανικό εμπόριο το Β΄ Τρίμηνο του 2017 (0,1%), ενώ σε ετήσια συγκριτική βάση καταγράφεται σαφώς ισχυρότερη άνοδος της τάξεως του 2,2% (Β΄ Τρίμηνα 2017/2016). Η προαναφερθείσα αυξητική τάση συνεχίζεται για πέμπτο συνεχές τρίμηνο, γεγονός που ενισχύει την άποψη πως αυτή η παρατηρούμενη ανάκαμψη δεν είναι συγκυριακή. Εντούτοις, η καταγεγραμμένη σε τριμηνιαία ανάλυση στασιμότητα της αξίας των πωλήσεων δε συνάδει με την αυξημένη τουριστική κίνηση και τις προσδοκίες της αγοράς. Οι εξελίξεις όμως του Ιουλίου επιτρέπουν περιθώρια συγκρατημένης αισιοδοξίας.
- Ως πολύ θετική χαρακτηρίζεται η εξέλιξη του Δείκτη Όγκου στο Λιανικό εμπόριο, καθώς τόσο σε τριμηνιαία (Β΄/Α΄ Τρίμηνο 2017: +0,4%) όσο και σε ετήσια (Β΄ Τρίμηνο 2017/2016: +2,9%) βάση παρατηρείται βελτίωση, η οποία μάλιστα είναι ισχυρότερη από εκείνη του Δείκτη Κύκλου Εργασιών. Η συγκεκριμένη εικόνα υπογραμμίζει τα μεγαλύτερα οφέλη για τους καταναλωτές, δεδομένου ότι η αγορά αγαθών πραγματοποιείται με χαμηλότερο κόστος, εξαιτίας της πληθώρας

προσφορών στα καταστήματα λιανικής.

- Επιπλέον, επισημαίνεται πως στη θετική πορεία του Δείκτη Κύκλου Εργασιών και του Δείκτη Όγκου στο Λιανικό εμπόριο συνετέλεσε αποφασιστικά η ολοκλήρωση της δεύτερης αξιολόγησης της ελληνικής οικονομίας από τους θεσμούς, αποκαθιστώντας σε σημαντικό βαθμό την εμπιστοσύνη και την εύρυθμη λειτουργία της Αγοράς. Εντούτοις, με μεγάλο ενδιαφέρον αναμένεται η εξέλιξη των παραπάνω δεικτών καθώς στην αγορά ασκούνται δύο αντίρροπες δυνάμεις: Από τη μία, ανοδικές πιέσεις προέρχονται από την ενίσχυση της τουριστικής κίνησης και του οικονομικού κλίματος και από την άλλη η ικανοποίηση των φορολογικών υποχρεώσεων επιχειρήσεων και νοικοκυριών και η εκκρεμότητα ολοκλήρωσης της τρίτης αξιολόγησης λειτουργούν αρνητικά.

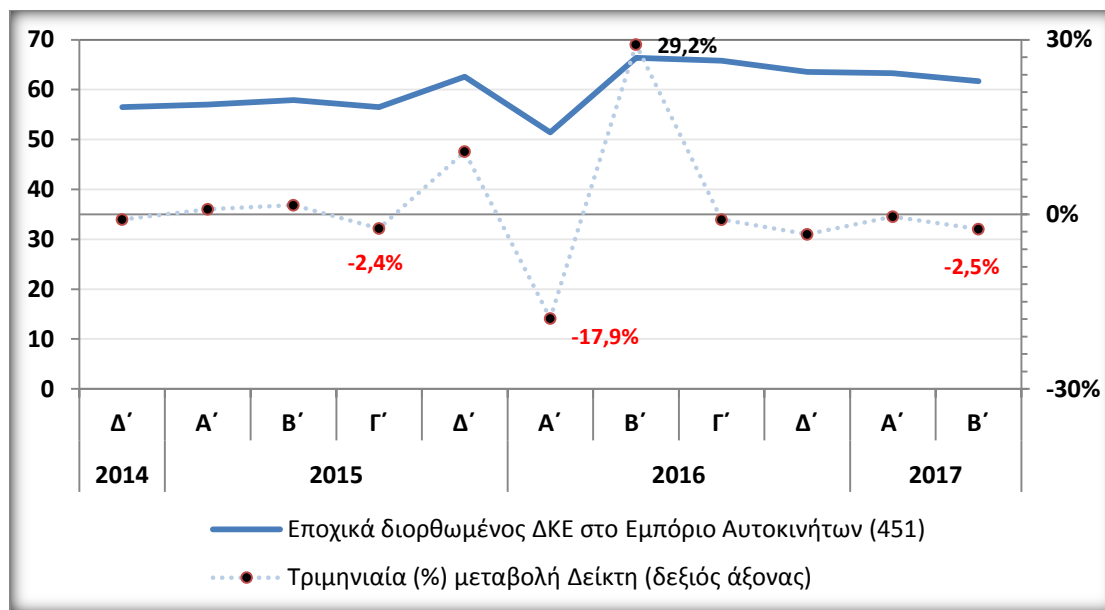
Διάγραμμα 4: Δείκτης Κύκλου Εργασιών (ΔΚΕ) στο Χονδρικό Εμπόριο (εποχικά διορθωμένος - πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.)

- Κάμψη της τάξεως του 2,4% (Β' /Α' Τρίμηνο 2017) σημείωσε ο εποχικά διορθωμένος Δείκτης Κύκλου Εργασιών στο Χονδρικό εμπόριο, με συνέπεια να διακοπεί η παρατηρούμενη από τις αρχές του 2016 πορεία ανάκαμψής του. Αντιθέτως, από την ετήσια συγκριτική ανάλυση του δείκτη (Β' Τρίμηνο 2017/2016) προκύπτει αύξηση 2,4%, σε συνέχεια των θετικών επιδόσεων του Α' Τριμήνου του τρέχοντος έτους.
- Η απρόσμενη τριμηνιαία υποχώρηση του δείκτη, σημειώνεται σε μία χρονική περίοδο σημαντικής βελτίωσης των πωλήσεων του υποκλάδου, εάν ληφθεί υπόψη η

αξιοσημείωτη αύξηση του τζίρου στη διάρκεια του Α΄ Τριμήνου του 2017 αλλά και η εν γένει θετική του πορεία από το Β΄ Τρίμηνο του 2016 και μετά. Η εξέλιξη αυτή θα μπορούσε ενδεχομένως να αποδοθεί, έστω μερικώς, στον προγενέστερο εφοδιασμό των καταστημάτων λιανικής πριν την έναρξη της τουριστικής περιόδου.

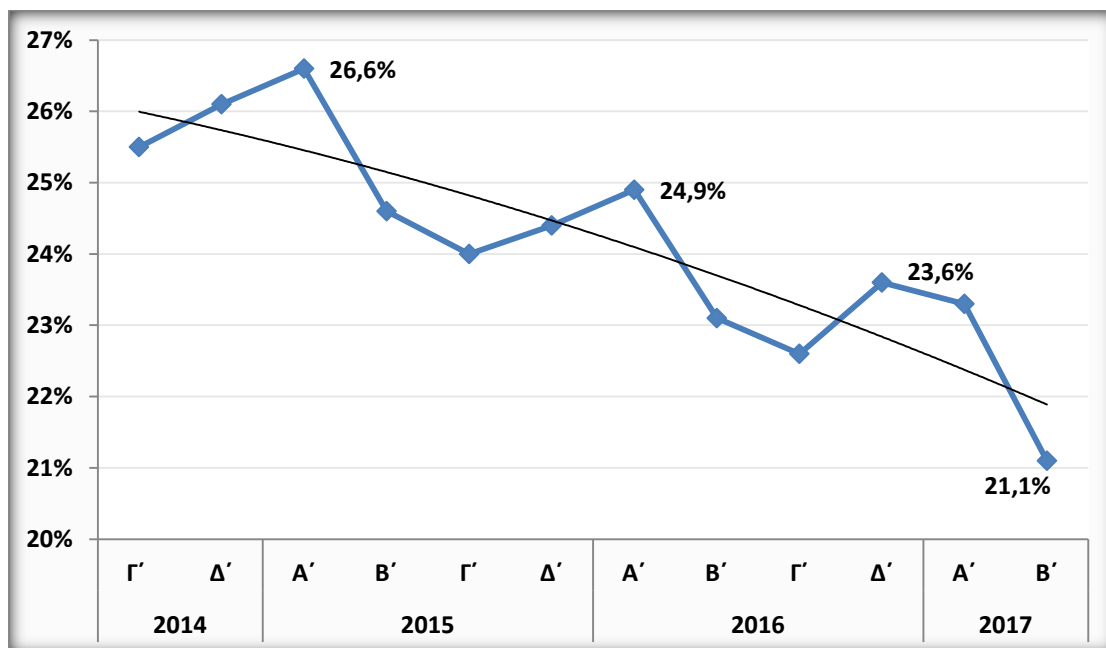
Διάγραμμα 5: Δείκτης Κύκλου Εργασιών (ΔΚΕ) στο Εμπόριο Αυτοκινήτων (451) (εποχικά διορθωμένος - πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.)

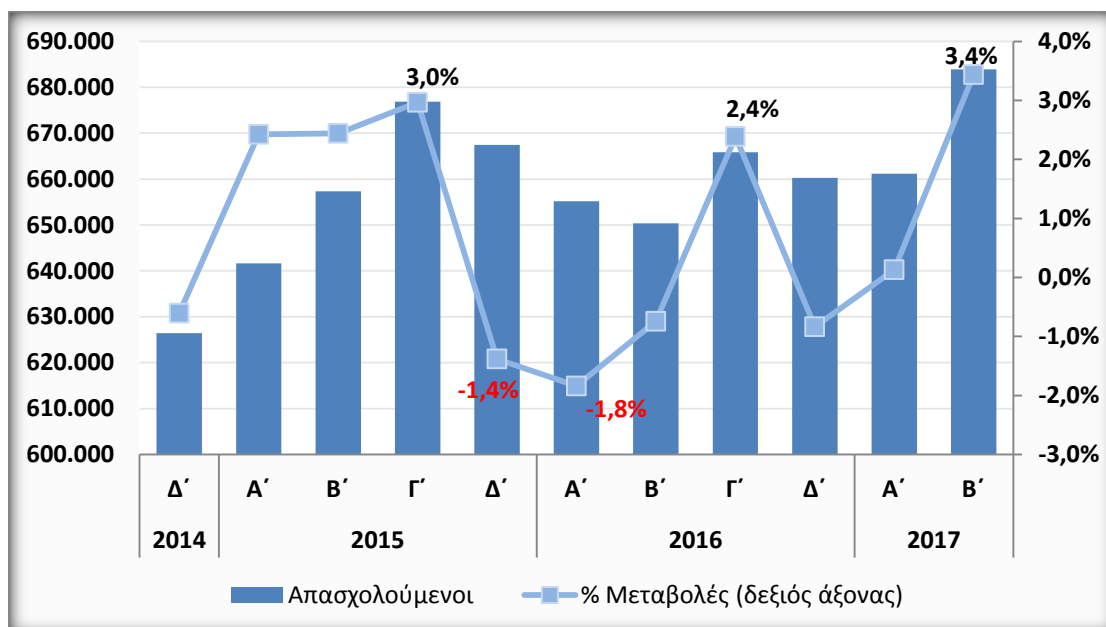
- Συρρίκνωση τόσο σε τριμηνιαία (-2,5%) όσο και σε ετήσια βάση (-7,1%) κατέγραψε ο εποχικός Δείκτης Κύκλου Εργασιών στο εμπόριο αυτοκινήτων (451), συνεχίζοντας την πτωτική τάση των πωλήσεων του κλάδου που σημειώνεται από Γ΄ Τρίμηνο του 2016.
- Η παρατεταμένη αβεβαιότητα των προηγούμενων μηνών επέδρασε σημαντικά στην αναβλητική στάση των καταναλωτών για επενδύσεις ρευστών διαθεσίμων σε διαρκή καταναλωτικά αγαθά, όπως τα αυτοκίνητα. Αν και τα μέτρα χαλάρωσης των Capital Controls έχουν συμβάλει στη σταδιακή αποκατάσταση της ρευστότητας των επιχειρήσεων, η συνεχής για ένα έτος/τέσσερα τρίμηνα υποχώρηση του κύκλου εργασιών στο εμπόριο αυτοκινήτων, προκαλεί προβληματισμό για τη δυναμική του κλάδου.
- Πλέον εκτιμάται πως για να αντιστραφεί η αρνητική εικόνα στον κλάδο των αυτοκινήτων θα πρέπει να προηγηθεί βελτίωση των μακροοικονομικών μεγεθών της ελληνικής οικονομίας και ειδικότερα ενίσχυση του εισοδήματος, της ρευστότητας (ήδη μειώθηκε στα 32,6 δισ. ευρώ ή κατά 1,0 δισ. η εξάρτηση του εγχώριου τραπεζικού από το μηχανισμό έκτακτης ενίσχυσης σε ρευστότητα ELA) όπως και της εμπιστοσύνης.

Διάγραμμα 6α: Επίπεδο ανεργίας (%) στην ελληνική οικονομία κατά τρίμηνο (πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.)

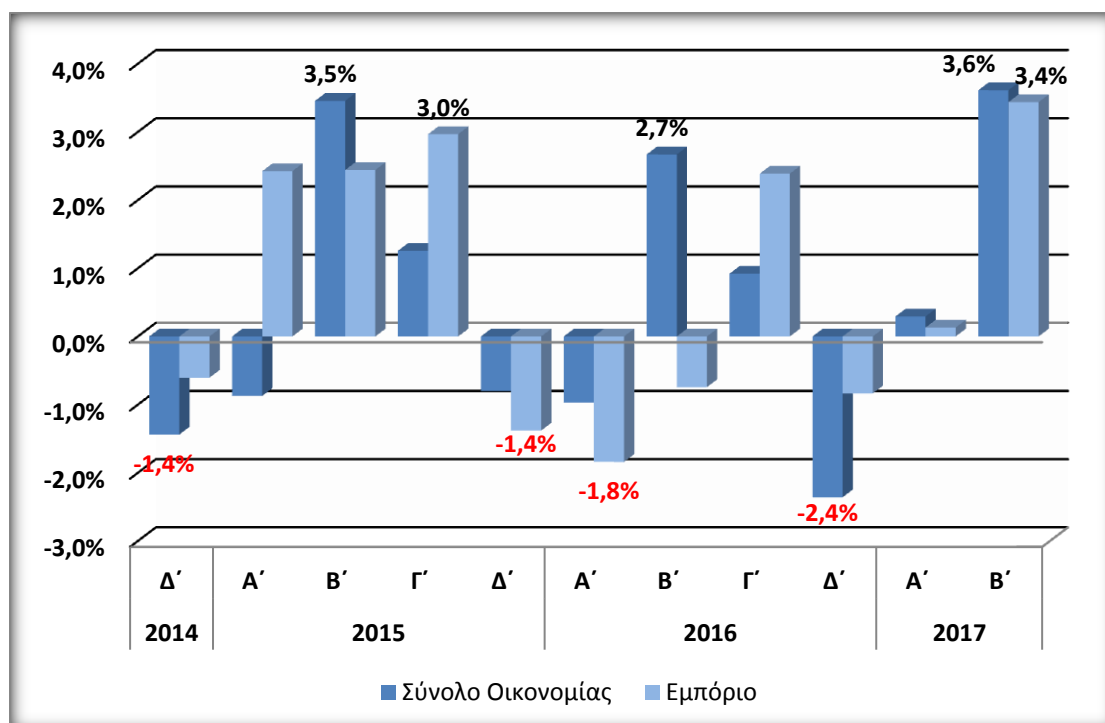
Διάγραμμα 6β: Απασχολούμενοι στο εμπόριο και ρυθμός μεταβολής της απασχόλησης κατά τρίμηνο (τριμηνιαία σύγκριση, πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.)

- Η διατήρηση της πτωτικής τάσης του ποσοστού ανεργίας αποτελεί αναμφίβολα θετική εξέλιξη.

- Η περαιτέρω μείωση του αριθμού των ανέργων (κατά 8,8% σε τριμηνιαία και 8,6% σε ετήσια βάση) σχετίζεται με την οικονομική μεγέθυνση (0,5% σε σχέση με το πρώτο τρίμηνο του έτους) και απορρέει από την ενίσχυση της απασχόλησης στον τομέα του τουρισμού (καταλύματα και εστίαση, τέχνες διασκέδαση και ψυχαγωγία) αλλά και τη δημιουργία θέσεων εργασίας στην παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, στην παροχή νερού, στη μεταποίηση, στο εμπόριο, στις διοικητικές και υποστηρικτικές δραστηριότητες κ.α.
- Σύμφωνα με το πληροφοριακό σύστημα “ΕΡΓΑΝΗ”, το θετικό ισοζύγιο προσλήψεων/αποχωρήσεων κατά **265.871 θέσεις εργασίας** για το σύνολο της οικονομίας κατά το πρώτο εννιάμηνο του 2017 αποτελεί την υψηλότερη επίδοση από το 2001 μέχρι σήμερα, αντανακλώντας τη βελτίωση της εικόνας της αγοράς εργασίας. Ωστόσο, σημασία θα πρέπει να δοθεί και στην ποιότητα (πλήρης, μερική και περιστασιακή απασχόληση) των θέσεων αυτών.
- Ενδεικτικό των εξελίξεων και στον κλάδο του εμπορίου χαρακτηρίζεται το γεγονός ότι το επίπεδο απασχόλησης κατά το Β΄ τρίμηνο του 2017 (683.875 άτομα) είναι το υψηλότερο, σε απόλυτο μέγεθος, από το Α΄ τρίμηνο του 2012 (687.184).

Διάγραμμα 7: Ρυθμός μεταβολής των απασχολουμένων στο σύνολο της οικονομίας και στο Εμπόριο (τριμηνιαία σύγκριση, πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.)

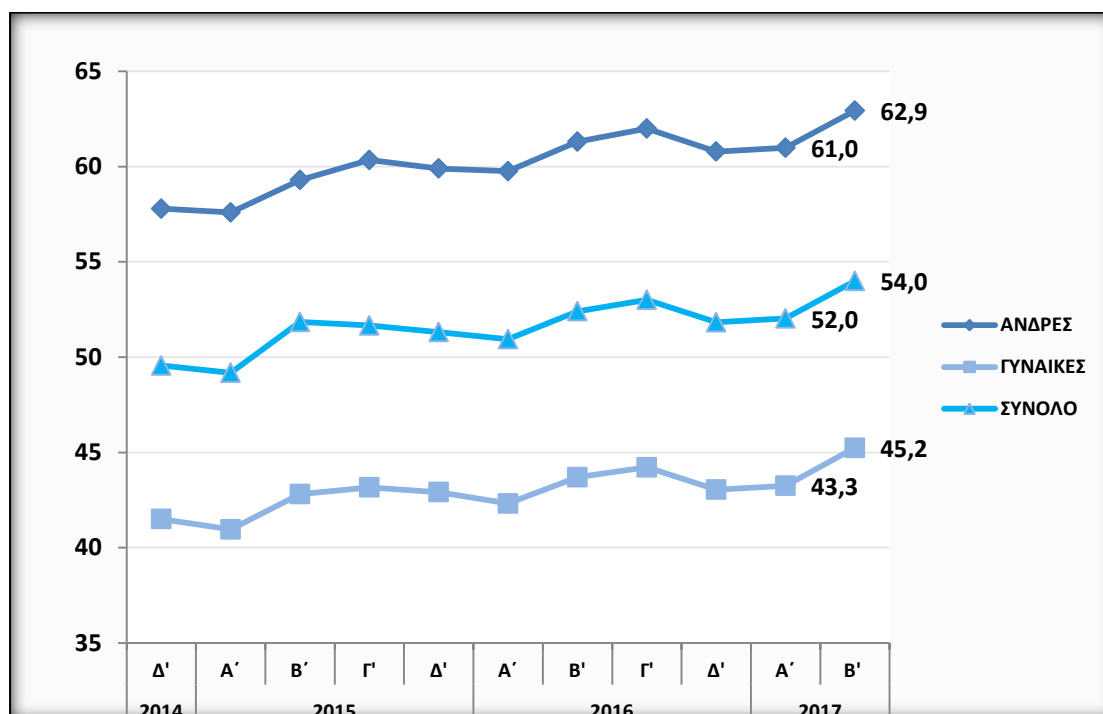

- Οι επιδόσεις στην αγορά εργασίας στο σύνολο της χώρας και στο εμπόριο ισχυροποιούνται το Β΄ τρίμηνο του 2017, γεγονός που επιβεβαιώνει τη δυναμική

τόσο για το σύνολο της οικονομίας **όσο και για τον κλάδο του εμπορίου**, αλλά και την επανεμφάνιση, μετά από εξαιρετικά έντονα πτωτική τάση, της εποχικότητας.

- Ειδικά για το **λιανικό εμπόριο**, το ισοζύγιο ρών μισθωτής απασχόλησης, βάσει του συστήματος «ΕΡΓΑΝΗ» ανήλθε το πρώτο εννιάμηνο σε 20.361 άτομα. Η έναρξη των θετικών ρών αρχίζει τον Φεβρουάριο και τερματίζεται τον Ιούλιο, υπογραμμίζοντας πως η κύρια συνιστώσα αυτής της αύξησης είναι οι προσδοκίες αλλά και η επιβεβαίωση της θετικής φετινής τουριστικής κίνησης με τον ιδιαίτερα υψηλό αριθμό αφίξεων.

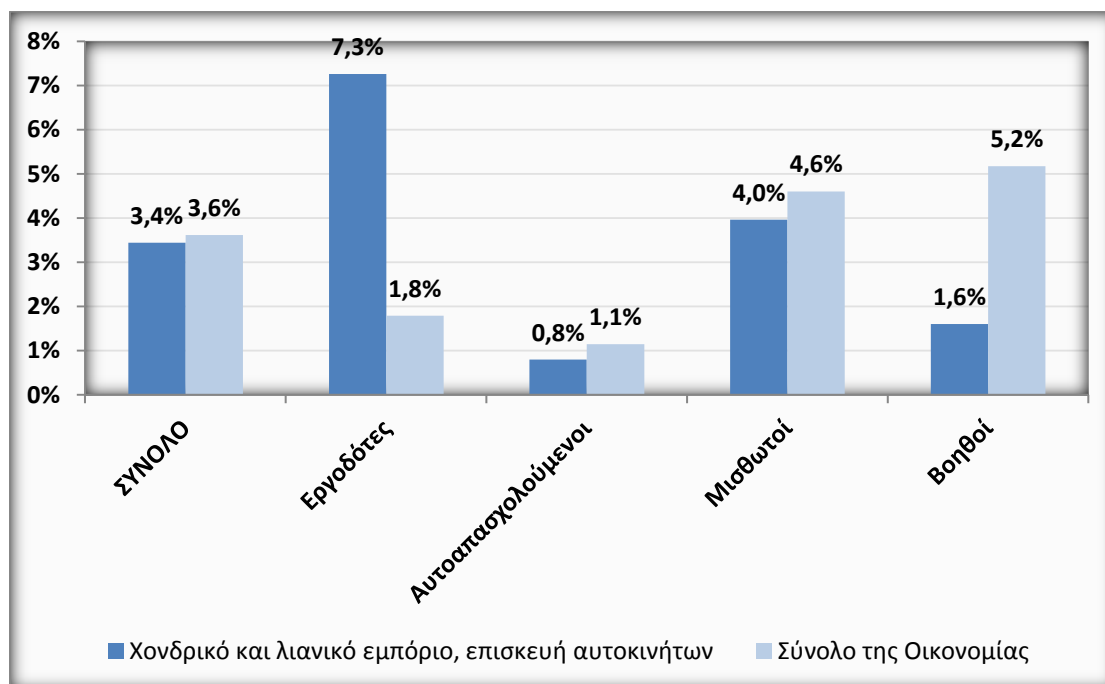
Διάγραμμα 8: Δείκτης Απασχόλησης βάσει φύλου στο εμπόριο κατά τρίμηνο (άτομα εργάσιμης ηλικίας 15-64, πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.)

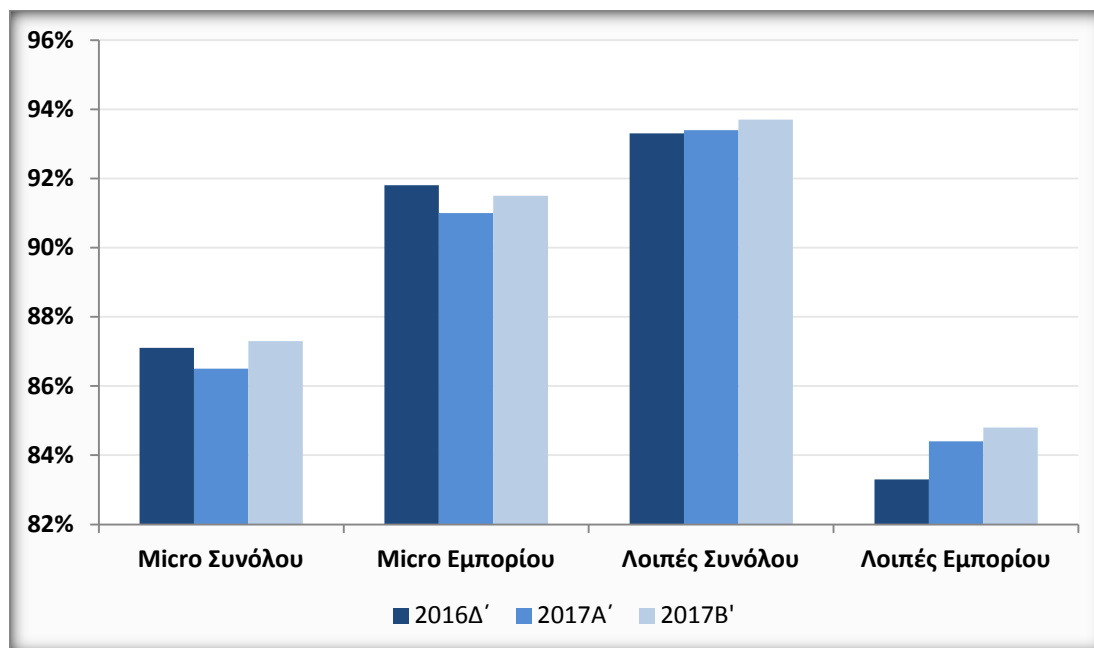
- Οι θετικές εξελίξεις στην αγορά εργασίας αποτυπώνονται και στο Δείκτη Απασχόλησης του Β' τριμήνου, ο οποίος έχει ανέλθει στα υψηλότερα επίπεδα από τα μέσα του 2011, ανεξαρτήτως φύλου.
- Στην αξιολόγηση της απορρόφησης της επίμονα υψηλής ανεργίας θα πρέπει να ληφθεί υπόψη αφενός ότι πρόκειται για μια αργή διαδικασία και αφετέρου ο υφιστάμενος υψηλός βαθμός υποαπασχόλησης του εργατικού δυναμικού.
- Ενθαρρυντική είδηση αποτελεί το γεγονός πως μέσα σε ένα τρίμηνο (Β'/Α' 2017) αυξήθηκαν όχι μόνο οι μισθωτοί αλλά και οι εργοδότες, όπως και οι αυτοαπασχολούμενοι, και μάλιστα τόσο στο εμπόριο όσο και στο σύνολο της οικονομίας.

- Ειδικότερα, η ανάκαμψη των εργοδοτών στο εμπόριο, η οποία εκκίνησε σταδιακά το 2015 (από 68.419 το Β' τρίμηνο του 2015 σε 80.192 το Β' τρίμηνο του 2017), είναι ιδιαίτερα ισχυρή. Παράλληλα, οι αυτοαπασχολούμενοι στον κλάδο εμφανίζουν ενδείξεις σταθεροποίησης έπειτα από μακρά περίοδο συρρίκνωσης, με ήπια ωστόσο τάση ανάκαμψης (από 160.038 το Β' τρίμηνο του 2016 σε 163.096 το Β' τρίμηνο του 2017).
- Η εξέλιξη αυτή γίνεται ακόμη πιο σημαντική αν ληφθούν υπόψη οι προκλήσεις που καλείται να αντιμετωπίσει ο επιχειρηματικός κόσμος και ειδικότερα: το ύψος των φορολογικών επιβαρύνσεων, η έλλειψη ρευστότητας, ο εντεινόμενος ανταγωνισμός (ιδιαίτερα από τις πολύ μεγάλες επιχειρήσεις), οι πιέσεις στην ιδιωτική κατανάλωση και το κλίμα αβεβαιότητας από τις ενδεχόμενες νέες υποχρεώσεις που μπορεί να προκύψουν από το τρίτο μνημόνιο κατά τις αξιολογήσεις.
- Παράλληλα, το εμπόριο στράφηκε σε μικρότερο βαθμό στην οικογένεια για κάλυψη τυχόν κενών θέσεων εργασίας και υποστήριξη της λειτουργίας της επιχείρησης σε σχέση με το σύνολο της οικονομίας, δείχνοντας προτίμηση σε πιο εξειδικευμένες μορφές εργασίας (μισθωτοί).

Διάγραμμα 9: Ποσοστιαία μεταβολή (%) Απασχολουμένων στο σύνολο της οικονομίας και στο Εμπόριο κατά θέση στο επάγγελμα, 2017 Β' / 2017 Α' (πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.)

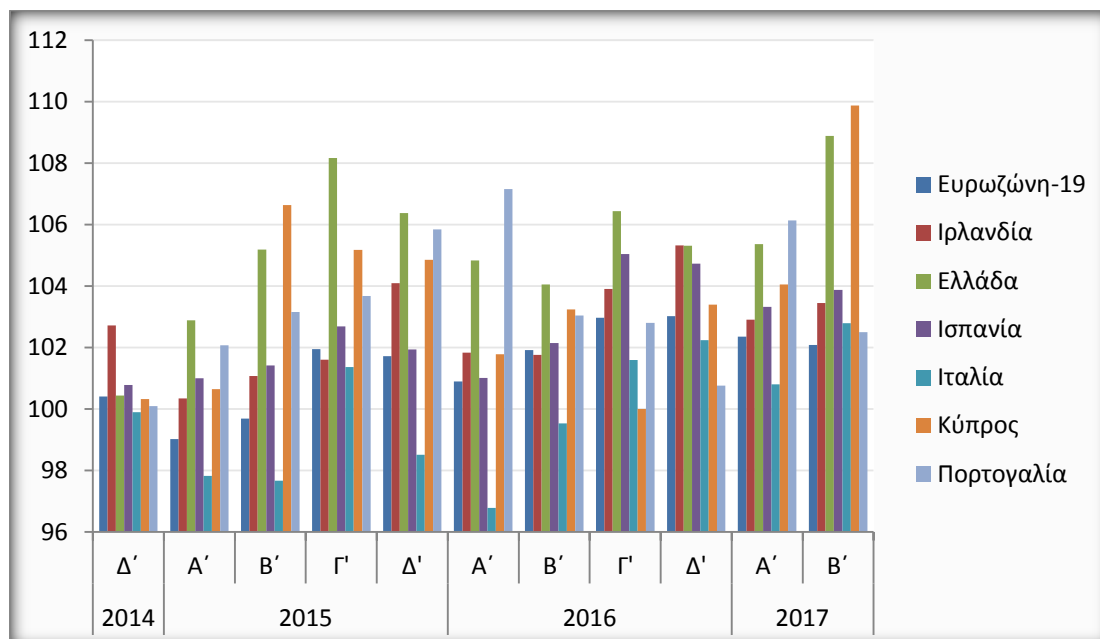

Διάγραμμα 10: Μερίδια (%) πλήρους απασχόλησης στο εμπόριο κατά μέγεθος επιχείρησης, 2016 Δ΄, 2017 Α΄ και 2017 Β΄ (πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ.)

- Εξετάζοντας την ποιότητα των θέσεων απασχόλησης προκύπτει το συμπέρασμα ότι στο σύνολο της οικονομίας οι πολύ μικρές-«micro» επιχειρήσεις (με έως 10 άτομα προσωπικό) παρουσιάζουν χαμηλότερα ποσοστά πλήρους απασχόλησης, σε σχέση με τις μεγαλύτερες επιχειρήσεις (με προσωπικό 10 και πλέον ατόμων).
- Εντούτοις, η εικόνα αυτή αντιστρέφεται πλήρως στο **Εμπόριο** αφού στο συγκεκριμένο κλάδο **οι πολύ μικρές (“micro”) επιχειρήσεις είναι αυτές που εμφανίζουν υψηλότερα ποσοστά πλήρους απασχόλησης** σε σχέση με τις μεγαλύτερες.
- Η σημασία αυτής της παρατήρησης είναι εξαιρετική δεδομένων των πιέσεων που έχουν ασκηθεί στην οικονομία, όπως αυτές αποτυπώνονται σε κοινωνικούς και δημογραφικούς δείκτες.
- Στα θετικά ωστόσο σημειώνεται η άνοδος της πλήρους απασχόλησης σε όλες τις κατηγορίες επιχειρήσεων (στις πολύ μικρές – «micro» αλλά και στις υπόλοιπες) και μάλιστα τόσο στον κλάδο του εμπορίου όσο και στο σύνολο της οικονομίας.
- Η εικόνα αυτή, εκτός του ότι μαρτυρεί τη βελτίωση της ποιότητας των θέσεων εργασίας, έχει θετικές επιπτώσεις για το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης και παρέχει μεγαλύτερο δημοσιονομικό χώρο για πρόσθετες παροχές και ελαφρύνσεις καθώς και ισχυρότερη διαπραγματευτική θέση στην ελληνική κυβέρνηση.

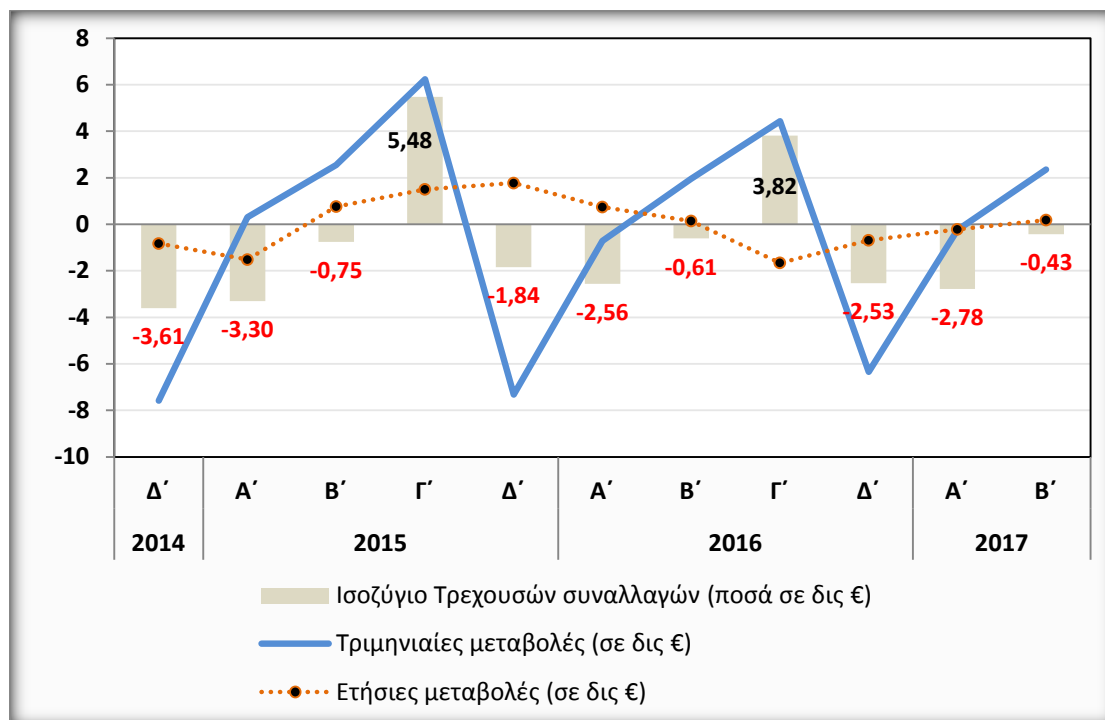
Διάγραμμα 11: Τριμηνιαία εξέλιξη της απασχόλησης στο Εμπόριο σε επιλεγμένες χώρες (άτομα εργάσιμης ηλικίας 15-64, 2014 Β' = 100, πηγή: Eurostat)

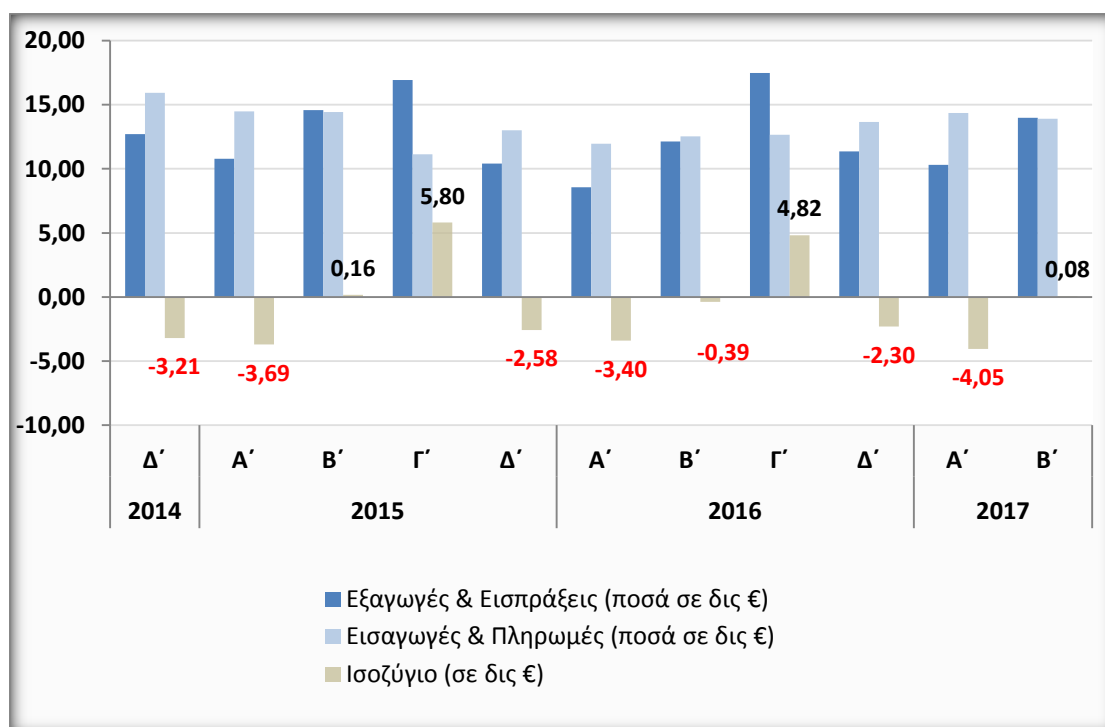
Σημείωση: Οι διακρατικές συγκρίσεις στο διάγραμμα πρέπει να γίνονται με προσοχή καθώς αντανακλούν τις εξελίξεις σε κάθε χώρα σε σχέση με το Β' τρίμηνο του 2014

- Μια καλύτερη αποτίμηση των εξελίξεων στον κλάδο του εμπορίου μπορεί να προέλθει από τη σύγκριση των επιδόσεων διάφορων ευρωπαϊκών κρατών και ιδιαίτερα των οικονομιών εκείνων που είτε αντιμετώπισαν αξιοσημείωτες αναταράξεις (Ισπανία και Ιταλία), είτε η ένταση των προβλημάτων ήταν τέτοια που οδήγησε στη σύναψη μνημονίων με τους θεσμούς (Ιρλανδία, Πορτογαλία, Κύπρος).
- Σε όλες τις υπό εξέταση χώρες η απασχόληση στο εμπόριο εμφανίζεται αυξημένη σε σχέση με το Β' τρίμηνο του 2014 (δείκτης μεγαλύτερος του 100).
- Καλύτερη είναι η εικόνα του εμπορίου στην Κύπρο και στην Ελλάδα και έπονται οι Ισπανία και Ιρλανδία.
- Η Ιταλία κατάφερε να αναπληρώσει τις απώλειες θέσεων εργασίας στο εμπόριο και να παρουσιάζει ελαφρώς βελτιωμένη εικόνα μόλις από τα μέσα του 2016.
- Αναμφισβήτητα, οι επιδόσεις των οικονομιών της Ευρωζώνης-19 δεν ενθουσιάζουν, παρά τη συνέχιση της εξαιρετικά επεκτατικής νομισματικής πολιτικής από την ΕΚΤ (ιστορικά χαμηλά επιτόκια, πρόγραμμα ποσοτικής χαλάρωσης QE κλπ). Τέτοιου είδους αναμικρές επιδόσεις θα έπρεπε ενδεχομένως να ληφθούν υπόψη κατά τη συζήτηση περί σταδιακού περιορισμού της εξαιρετικά επεκτατικής νομισματικής πολιτικής στη ζώνη του ευρώ.

Διάγραμμα 12: Τριμηνιαίες και ετήσιες απόλυτες μεταβολές του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών (πηγή: ΤτΕ – Μ.Ο. Δεικτών Τριμήνων)

Διάγραμμα 13: Τριμηνιαία εξέλιξη Ισοζυγίου Αγαθών & Υπηρεσιών (σε απόλυτα ποσά - πηγή: ΤτΕ)

- Σημαντική αποκλιμάκωση του ελλείμματος του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών κατά 2,4 δισ. ευρώ προκύπτει από τη σύγκριση μεταξύ του Β' και του Α' Τριμήνου του τρέχοντος έτους, με την ετήσια μεταβολή να κινείται μεν προς την ίδια κατεύθυνση, αλλά με σαφώς μικρότερη ένταση (Β' Τρίμηνο 2017/2016: συρρίκνωση ελλείμματος κατά 0,18 δισ. ευρώ €).
- Η τριμηνιαία θετική εξέλιξη αποδίδεται στη θεαματική, λόγω εποχικότητας, βελτίωση του ισοζυγίου υπηρεσιών (αύξηση κατά 3,2 δισ. ευρώ, κυρίως λόγω της έναρξης της τουριστικής περιόδου), παράμετρος η οποία επηρέασε σημαντικά και την ετήσια μεταβολή του προς εξέταση ισοζυγίου.
- Το ισοζύγιο αγαθών και υπηρεσιών εμφάνισε μικρό πλεόνασμα 80 εκ. ευρώ στη διάρκεια του Β' Τριμήνου 2017, έναντι ελλειμμάτων 4,1 δισ. και 0,4 δισ. ευρώ στο Α' Τρίμηνο του 2017 και στο Β' Τρίμηνο του 2016 αντίστοιχα. Για ακόμη ένα τρίμηνο η επικράτηση των εισαγωγών έναντι των εξαγωγών κατά 4,1 δισ. ευρώ, είχε σαν αποτέλεσμα το εμπορικό ισοζύγιο να εμφανίσει έλλειμμα, το οποίο όμως αντισταθμίστηκε πλήρως από το πλεονασματικό κατά 4,21 δις € ισοζύγιο υπηρεσιών.
- Η ανησυχητική διόγκωση των εισαγωγών, λόγω της σταδιακής αποκατάστασης των όρων λειτουργίας της αγοράς από την επιβολή των Capital Controls, υπερκαλύπτει την ταυτόχρονη αύξηση των εξαγωγών, προκαλώντας ερωτηματικά για τις αδυναμίες αποτελεσματικότερης προβολής των ελληνικών προϊόντων και διείσδυσης τους σε ξένες αγορές. Παράλληλα υπογραμμίζει με τον πλέον εμφατικό τρόπο την ανάγκη περαιτέρω βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας, προσανατολισμένης ωστόσο αυτή τη φορά σε πραγματικές μεταρρυθμίσεις και στην ελάφρυνση της γραφειοκρατίας και όχι στην περαιτέρω μείωση του ήδη συρρικνωμένου κόστους εργασίας.